

Kivikautisen Musikan
löytöpaikka
Laukaalla.

Kerto:

27/VIII 12

J. Kiljo.

Kivikautinen puulusikan
löyly Laukaasta.

Kun ylioppilas Essi Kaala
kesällä 1904 (?) Hämeen museon
stipendiaattina keräili esineitä
mainitulle museolle, sattui hän
^{saamaan} Laukaan pitäjältä Vehniän
yksinäistaloon kuuluvasta
kurkisuosta suota ajtaessa
talvella 1903 löydetyn puu-
lusikan. Esinettä säilytettiin
nykyaikaisen kansatieteellis-
ten kokoelmain joukossa,
vaikka se sikaalaisessa museon-
hoitajassa, herra G. Engbergin
kehi herättikin epäilyksiä,
että se voi johtua paljoo
varhaisemmalta ajalta, mah-
dollisesti Kivikaudelta. Tätä
arvelua tuki m. m. esineen
löyly syvältä suosta. Kirjoit-
taja tilasi sitte keväällä
1912 esineen lähemmin tar-
kastettavaksi Historialliseen
museoon. Vertailu Tanskasta
oj. m. kuvattujen Kivikautisten
puuesineiden kanssa vakuutti
heti kirjoittajaa siinä, että
puheenaoleva esine on Kivi-

sillä Työkaluilla tehty. Se osoit-
taa nimittäin kauttaaltaan,
paitsi lusikanpesän sisäpuolella,
mitkä on enimmäkseen hiileksi
raapittu, sellaisia veiston jälkiä,
jotka eivät johdu metalliaseista.
Eläimenpään muotoisessa lusikan-
varressa ovat nämät jäljet yleensä
1-5 mm pituisia ja 1-2 mm levyi-
siä sekä pyöreästi syvenneitä,
lusikanpesän ulkopuolella ovat
ne jopa 30-40 mm pituisia, 5 mm
levyisiä ja samoin laakean ko-
veraita, mutta puusyiden kohdalla
pysähtyviä. Aseen pystyvai-
syys on siten ollut sangen
vähäinen, ja lisäksi on ase-
terä ollut hienosti murtunut
kuin isompien veistonjälkien koh-
dassa näkyvistä reikhoista vii-
ruista ilmenee, mitä kaikki
osottaa kiviaseen käyttöä.

Lusikan muoto osoittaa
myös sen korkeata ikää. Pesä
on kumpaankin päähän suip-
peneva samoin kuin keltia-
kuisissa ja rautakautisissa
lusikoissa, mutta paljon pitem-
pi kuin näissä, n. 16,5 sm. pi-
tuisen, 6,3 sm. levyinen; ty-
sän varren kausta on koko

lusikan pituus nykyään 20,5 sm. Täl-
läistä lusikkaa ei ole voitu
kietyksi käyttää päittäin suu-
hun pistäen, vaan sensijaan
reunalta härpäteen. Niinpä näyt-
täkin, että sen Toinen sivu, nimitt-
täin etummainen, kun lusikkaa
pitää ^{vareista} oikeasta kädessä, on Terä-
vantaiseksi vuottu, mutta Toinen
sivu on paksumpi, sikäli kuin
voi päättää sen ehjäksi jää-
neestä osasta. - Lusikan varti-
on veistetty eläimenpääksi, joka
muistuttaa suippo korvaisen koi-
ran päätä, niinkuin korvain Jack-
sepäin virsto asesto, pitkä ja
kapaa kuono ymmä edestä alas-
päin kaartuva kuonon pää
näyttävät osottavan. Kokonaisuus-
dessaan tekee lusikka erittäin
solakan ja tyylikkään, joskin
eläimenpään muodolta kaun-
maisena vaikutukseen. Suonteel-
taan näyttää se olevan vietas
metallikausien kulttuurille, mut-
ta liittyy läheisesti kivikan-
tisiin eläimenpäätekeisiin veis-
tos tuotteisiin.

Laadakse selvyttä
lusikan löytöseikoista Kivi-
kirjoittaja Virkamattakaan
Ketin 1912 lopussa Lautaan

Vehniällä. Vehniän talo sijait-
see Jyväsjärven purkau-
vaan ^{n. 1 1/2 km pituisen} pieneen vesistöön kuulu-
van, ^{ja Kurksuontalea vastapäätä, järven S. puolella.} Fson Vehniäjärven etelä-
rannalla. Järven seudusta on ai-
jemmin useita kiviainetta tal-
tehtaatu. Niinpä on talon
pellon pientareelta, n. 100 syltä
Mäisestä järvestä (= Mä. Vehniä,
s. o. Fso Vehniäjärvi), muistia mukaan
talon entisen korttimaan ympärillä
olevista pelloista löydyt Mar-
maata ^(Zl. M. 2029:71) piitä oleva Tikari, joka
sekä aineeltaan että muodoltaan
näyttää olevan skandinaavista
alkuperää ja iältään sika Mont.
IV periodin aikainen. Läsän tor-
pan pellosta, s. o. järven ylä-
päästä, sen pohjoisrannalta,
on löydetty kourutalita (säilyte-
tään Herran G. A. Sandellin yksi-
tyiskokoelmassa) ja Vehniän talon
pelloista yleensä Tasatalita
(Zl. M. 3354:50) ja Kourutalita
(G. A. Sandellilla). Eteläpuolelta
järveä on Vierumäen läheisistä
suosta (järven alapäästä, Kurk-
suosta tulevan ojan suulla ole-
van pieneen Niemen Tienoosta)
~~on~~ löydyt Tasatalita eli poik-
kikirves (G. A. Sandellin kokoel-
missa). Muilta etihistorialli-

siltä aikakausilta kuin kivikau-
delta ei puheenaolevasta seu-
dusta ole löytöjä tehty.

Lusikan löytösuhteista
kertoivat torppari Tobias Flykt-
man ^(Punatalan torpparista) seuraavaa. Esine oli
nostettaessa ollut aivan tuo-
reen näköinen, väriltään niin-
kuin smutarinlanka (s.e. keltai-
nen), mutta tummuisi jään
ylösotettuna ja sisäänvietynä.
Ei muistanut, oliko se jo löy-
dettyänsä särkyneenä, vai sär-
kyikö se vasta jälestäpäin.
Löytökohdalla oli suon eli kui-
van maan reunasta ehkä 5
metrin päässä (suon oli tällä
kohdalla äkkijyrkkää). Sen
syvyys oli suon pinnasta lu-
kien toista metriä, ja löytö-
kohdan alapuolella oli vielä
ollut noin 1/2 m turvettä.
Samalla kohdalla oli ollut
useampia, n. 25-30 sm. läpimit-
taisia kiviä (toiset niistä oli-
vat rapauneita ja pehmeitä)
ruusaasti metrin päässä Foi-
sistaan kellaisella alalla, joka
epävarmoin viittausten mukaan
oli n. 3 sylvän pituinen suon
reunan suuntaan ja 2 sylvän
levyinen. Edelleen oli siinä

pienemmällä alalla esiintynyt valkoista karkeata kiekkua, n. k. riisyyppin jyvää, ja muuan hakotukki joka oli veistetty n. s. vesosatamalle, s. o. Hakdeltan puolen Hakaten (ei tuttu katsoneeksi, millaisella aseella, Tyllsälläkö vai Terävällä, tukki oli hakattu).

Harvinaisen väkään oli siten havaintoja löydön suhteen Tekly. Niinpä ^{ei} torppari Kalle Flyktman, asuva Lehtolan torpalla, joka myös oli ollut mutakuopalla ^{työssä} ja joka lusikan oli huomannutkin, kysyttäessä löytökohteista muistanut niistä nimen mitään. Sitä jäi kämäräksi kysymys kivien keskinäisestä suhteesta, valkoisen kiekan paikasta ja laajuudesta j. m., lusikan suhteesta kiviin ja kirkkaan sekä tuon hakotuksen mahdollisesta yhteenkuuluvaisuudesta edellisten kanssa (oliko se samalla tasolla j. m. e.)

Kuitenkin käy saadusta tiedosta selville, että lusikka on Turksuolle itmeisesti tahallaan pantu samoin kuin edellämainittujen kivien

ja valkoisen hieman täytyy
pitää suolle ihmiskäsillä kan-
nettuihin. Suon on täytynyt
silloin olla verraten kuiva
ja kannattava, kivien koosta
jäättään. Lusikka ei ^{juuri} tälle
kohdalle ole voinut satun-
naisesti hukkaa, vaan täytyy
sen ja kivien välillä olettaa
keskinäistä yhteyttä. Astuinpaik-
kakaan ei ^{kuin} tässä voi olla, sillä
sellaista ei suolle valita, val-
taankin kun kuiva maa on
arvan vieressä, eivätkä maini-
tut kivet voi mitenkään osoit-
taa edes tulensijaa. Valkealle kie-
dalle ei myöskään voine mi-
llään käytännöllistä merkitystä
ajatella. Tensijaa voisi tässä
Tanskan eräiden geologien ta-
voin (Dejbjergin vaunulöytö, Gun-
destrupin hopeastia, Nydamin
vene y.m. löydöt, kivihaudat
upitlöydöt) ^{juuri} ajatella jotakin py-
räkköä eli upitpaikkaa, jota
mainitut kivet olisivat rajoitta-
neet, ja jolle olisi levitetty
valkeaa hiikkaa. Kummastutta-
vaa vain on, ettei paikalta
paitsi lusikkaa löytynyt mitään
jäännöksiä puu- tai saviastian
sikä alerasta, jommoista lusikka

muutisi edellyttävään.

Kurkisuus on nykyään ^{jotakin} keiva, pieniä korjujama-
tyjä ym. kaveroita j. n. e. kas-
vava metsäsuu (ajemmin on
siinä Tobias Flyktmanin
mukaan kasvannut aika metsoja.
Sen pintakerros on n. 3 dm
vahvuudelta verestä rakkaa,
ja syvemmällä näyttää se
olevan tasalaatuista, vesiku-
vien jäännöksiä (kortetta ym.)
sisältävää tumman ruskeata
turvetta. Löytökohdan seuduilla,
mistä mutaa oli otettu laa-
jalta, peitti vesi mutakuopat.
Veden pinta oli 0,49 m.
Korkeammalla Foon Vehniän
pintaa 127/1000 [12], joten Foonin
eli suon pinta samalla kohdalla
on n. 0,8 m. ylempänä järven
pintaa.

Mitä tulee suon kehii-
tysvaikeisiin, on se muodos-
tunut syvänteeseen, joka
jatkun sekä lounaaseen,
Syväanjärven päin että kaak-
koon, ja jota Foonista Veh-
niästä erottaa matala, nykyään
viljelty marjanne. Kaidan
nohkelman kautta, jota myöten
pieni laskuoja juoksee Foon

Vehniään, on Kurtsuon syväne-
aijemmin ollut suorassa vesi-
yhteydessä mainitun järven
kanssa, s. o. sen laktuna.

Vedenkorkeus Frossa

Vehniässä on useasti vaih-
dellut. Se Turvetkerros, jon-
ka päältä lusikka ja kivet
y. m. ovat löytyneet, on syn-
tynyt ~~enemmän~~ ^{myöskin} kuin 1/2 m.
nykyistä alemman vedenkor-
keuden aikana. Sen jälkeen
on vedenkorkeus nähtävästi
vieläkään alentunut, niin että
tillainen suonpinta saattoi
kuivua ja tulla kivinä kau-
nattavaksi. Mutta sittemmin
on vesi järvestä noussut,
jolloin lusikkaa peittävä
Turvetkerros on muodostunut,
ja niinkään järven ranteu-
ella, Vierumäen lähellä ole-
va Turvemudostuma syn-
tynyt. Tämä vedennousu ja
siis myös Turpeenmuodos-
tus lienee jo alkanut
kivikaudella, päättäne siitä
että Vierumäen läheisen
suon pohjalta, Karimaasta
(siis aikomaan järvenranta-
alleelta kohdalta) löydetty,
edellä mainittu Kiviesine

Todennäköisesti on sijai^{nunt} lsee kor-
keammalla kuin lusiikka.
Tämä vedennousu on saavut-
tanut ainakin n. 0,8 m. korkeu-
den ylemmäs Vehniän pintaa
(suon pinnan korkeus), jonka
jälkeen veden korkeus sitte
on laskenut.

Itse suon pitäisi^{m. m. /to} to-
distaa, onko se kerros, jonka
jäällä lusiikka löytyi, Todella
kuivempaa kehitystasetta
osottava. Valitettavasti ei
kuitenkaan näin syvästä,
vedellä^{pinnalla} lähtyvistä kuopiosta
voitu näytettä ottaa. Alin
näyte on lusiikkaa piittäneen
kerroksen alaosasta, n. 90 cm.
syvyydestä. Siitä ja pinta-
puolelta, 30 cm. syvyydestä
otetusta näytteestä on tri
H. Lindberg lausunut seuraavaa.
(vrt. J. Nilon... Kirjoitusta
"Zwei Tierskulpturen, S. Myu-
dik. XXVI).

J. Nilon.

M. Pl. 2834

L. 131

10,5 cm

Laukaa, Vekonia, Keskikisa
Puuksien löytö.

4876

M. P. 2835

L. 131

< 10,5 km. >

Laukaa, Vehvilä,
Kirkkokuono (muut-
oskan löytöpaikka Keskellä
tallan osuudessa reunoilla)

4875

M. Pl. 2833

L. 131

Näköala
Laukaan Vekniön
talon veneammasta
Turkisuolle päin -
(järven takana).

M. V. G. L. - 79/178 m. 1957

VALTION
LUONNONSUOJELUNVALVOJA

*Luonnosteille
toimikunnalle tiedoksi.
Reino Kalliola*

Helsingissä,

Tie- ja vesirakennushallitukselle.

joulu kuun 4 p:nä 19 57.

N:o 973

Saap. 7/12-57

Viite: TVH:n kirje T-2817/Ta 150/1/23.5.57.

Äsia: luonnonsuojelun kannalta tärkeiden
alueiden varjeleminen.

Viitekirjeen johdosta saan kunnioittaen lähettää oheisena ilmoituksen seuraavaa kohdetta koskevistä luonnonsuojelun näkökohdista tiesuunnittelussa ja tienrakennuksessa mahdollisuuksien mukaan huomioon otettavaksi.

Äänekosken mlk, Koivistonkylä, Ristinhausta
Kapeen harjussa.

Reino Kalliola

Äänekosken mlk, Koivistonkylä, Kapeen eli Mikkosen harju: Ristinhauta
Mikkosen talosta vähän luoteeseen.

Kuten tunnettua, on harjuissamme usein harjun suuntaan pitkittäisiä umpilaskeumia, ns. harjuhautoja. Ne ovat erikoisina geologisina muodostumina mielenkiintoisia ja suojelemisen arvoisia luonnonnähtävyyksiä. Milloin niihin samalla liittyy jokin historiallinen muisto, on suojeleminen kaksin verroin tärkeätä. Ristihauta on tällainen edustava harjukuoppa^{ja} Laukaan historian kirjoittajalta, maisteri Nils Berndtssonilta saadun tiedon mukaan entinen pakanuuden aikainen uhripaikka, joka on merkitty v. 1750 laadittuun Laukaan pitäjän ensimmäiseen karttaan.

Paikkakuntalaiset ovat huolissaan siitä, että hauta tulee tuhoutuksi harjun pohjoispuolelle parhailaan rakennettavan valtamaantien vaatiman soranoton yhteydessä. Ilmoitetaan, että harju on soranoton yhteydessä katkaistu kahtia ja jos soranottoa jatketaan länteen päin, on Ristihauta vaarassa.

Paikka olisi pelastettava, mikä ei tuottane vaikeuksiakaan, kun soraa on seudulla runsaasti.